

Міністерство освіти і науки України

Державна наукова установа «Інститут модернізації
змісту освіти»

Харківський національний педагогічний університет

імені Г. С. Сковороди

Установа адукацыі «Віцебскі дзяржаўны ўніверсітэт імя П.М.
Машэрава»

Гістарычны факультэт

Кіровоградський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка

Київський університет імені Бориса Грінченка

**Актуальні проблеми методики навчання
історії, правознавства та суспільствознавчих
дисциплін**

Випуск 8

Харків – 2016

Саме у процесі реалізації функцій педагогічної діяльності вирішуються такі завдання: проектування (розробка та формування цілей навчального курсу), конструювання (підбір матеріалу з урахуванням здібностей студентів), організація (використання педагогічних методів та форм в процесі навчання), соціально-психологічне регулювання (заохочення студентів до постановки проблемних питань), рефлексія (власна оцінка результативності, продуктивності учнів та саморозвиток).

У наш час перед вищими навчальними закладами стоїть нове

завдання: підготовка фахівця який здатен швидко реагувати на зміни в соціальному та економічному середовищі, адаптувати до новостворених умов власну професійну діяльність. Виконувати таке державне замовлення можуть лише професійно-мобільний професорсько-викладацький склад вищої школи. Сучасний викладач повинен володіти сукупністю знань, що дадуть йому змогу подивитися на педагогічну діяльність через призму інноваційних методів навчання.

Трихліб Ю. А.

*студентка IV курсу
історичного факультету
ХНПУ імені Г. С. Сковороди*

КАРИКАТУРИ НА УРОКАХ ІСТОРІЇ

У данній роботі аналізуються особливості використання карикатур в шкільному підручнику історії. Розкривається методика роботи з ними на уроках історії.

Завданням данної статті є, на основі узагальненого досвіду, розкрити методичні аспекти використання карикатур в шкільному підручнику історії в умовах дослідницького навчання.

В даний час все частіше застосовуються творчі, інноваційні підходи до викладання історії. Вони сприяють розвитку учнів. Особливий інтерес становлять нетрадиційні джерела історичної інформації. Карикатура, заснована на алегорії, є повноцінним джерелом, за допомогою якого можливо зрозуміти історичну

ситуацію та настрої людей. При роботі з нею на уроках історії в учнів створюється емоційний образ досліджуваної епохи, з'являється привід для роздумів про те чи іншому історичному періоді.

Проблемі методиці використання карикатур у структурі підручника присвячено публікації, М. В. Комарова[1] О. Пошетун[2] та ін.

Вітчизняний досвід використання карикатур у шкільних курсах історії, переважно нового і новітнього часу, зводиться до ілюстрування ними матеріалів з

історії культури та побуту, до демонстрації під час розповіді вчителя, до пізнавальним завданням, спрямованим на пояснення сенсу карикатури і підписи до неї, на з'ясування політичних і релігійних поглядів автора зображення, на реконструкцію ситуацій, що викликали появу карикатури, на витяг нових відомостей про культуру історичної епохи, на складання діалогів між персонажами карикатури.

Методична цінність карикатури в тому, що вона створює яскравий образ,

коротко і яскраво резюмує суть історичного чи суспільного явища, події.

Зміст більшості карикатур зрозумілий старшокласникам і дозволяє отримати уявлення про думки та настрої людей у той час. Проте, слід наголосити учням, що карикатури зазвичай висловлюють думки щодо події, а не фактичну інформацію. Карикатури, як вид мистецтва, має давні витоки. Зокрема, на пам'ятках Стародавньої Греції і Риму присутні численні зображення гумористичного і сатиричного характеру. І все ж, карикатура, як самостійний жанр, з'являється в епоху Ренесансу як малюнок декількома швидкими розчерками пера на листочку паперу. Подальше її поширення пов'язане з розвитком книгодрукування і освоєнням техніки гравюри. Найбільш частим прийомом виявляється приниження об'єкту, що зображається, і насмішка над владою. Великого

поширення набула карикатура в роки Першої світової війни. Саме працюючи з карикатурами цього періоду, можливо застосувати порівняльний підхід до карикатур в різних воюючих країнах.

У радянський період офіційна карикатура служила політичним цілям: боротьбі із «зовнішнім ворогом – капіталізмом» і з внутрішніми окремими моральними недоліками суспільства «будівників соціалізму», висміюючи дармоїдство, пияцтво, прогули і тому подібне. А втім, нарівні з офіційною карикатурою завжди існувала підпільна, така, що висміювала владні структури, що не могла робити офіційна. В роки непу з'явилося багато різних гумористичних журналів, але їх життя виявилось недовгим.

Під час Другої світової війни карикатура стала якоюсь мірою знаряддям боротьби і засобом патріотичного підняття духу.

Чимало яскравих карикатур було в українському сатирично-гумористичному ілюстрованому журналі «Перець», який критикував такі вади суспільства: пияцтво, бюрократію, присвячував увагу боротьбі зі спекуляцією, безпорадністю адміністрації, також побутовим справам. Працюючи з карикатурою, слід пам'ятати, що багато в чому цей вид матеріалів схожий на пропагандистський плакат, але більшою мірою він демонструє авторську позицію щодо зображуваного. Але слід пам'ятати що карикатура робить припущення з приводу загальної ерудиції читача, а іноді і його

політичних поглядів. Карикатури зазвичай висловлюють думку, а не фактичну інформацію. Карикатура в основному використовує гіперболу і сатиричний шарж. Вони можуть бути як позитивними, так і негативними.

Щоб досягти мети, карикатура повинна відповідати сучасним нормам та умовам, притаманним даному соціуму.

Таким чином, за багатовікову історію свого існування карикатура пройшла безліч етапів – утрированого зображення реальності, шаржу, побутової сценки, жанрової зарисовки, книжкової і журнальної ілюстрації, політичної сатири, і, нарешті, філософського осмислення реальності. Вона, як правило, відображає проблеми суспільства і ще з ранніх часів служила певним методом самоствердження над кривдником чи ворогом. Карикатура створює яскравий образ, коротко і яскраво резюмує

суть історичного чи суспільного явища, події. Але авторам підручників слід пам'ятати, що цей вид джерела не може бути використаний для точної кількісної характеристики процесів історичного розвитку, але допомагає виявити їх основні тенденції. Отже, карикатура – це своєрідний документ свого часу, в якому автори часто підкреслюють типові риси певних історичних та суспільних явищ; розкривають їх політичну природу; розкривають (часто знегативного боку) образ політичного діяча.

Джерела і література

1. Короткова М. В. Наочність на уроках історії: Практик посібник для вчителів. - М.: Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2000.

2. Пометун О.І. Методика навчання історії в школі : [посібник] / О. І. Пометун, Г.О. Фрейман. – К. : Генеза, 2009. – 327 с.

*Шадріна А.В., канд. пед. наук,
доцент кафедри суспільно-
правових дисциплін і
менеджменту права
ХНПУ імені Г. С. Сковороди*

ПРАВОВЕ ВИХОВАННЯ ЯК ПРОВІДНИЙ ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ДИСЦИПЛІНОВАНOSTІ СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА

Як відомо, дисциплінованість – це риса характеру, яка проявляється в свідомому дотриманні людиною норм і правил поведінки в школі та поза нею, чіткому та організованому виконанні обов'язків. Дисциплінованість

характеризує ставлення не тільки до себе, але й до інших, справи, праці. Тому можна говорити про трудову, навчальну дисципліну, дисципліну виконання громадських доручень, дисципліну власної